

káció kérdése is egységes megítélésben részesül a műben. Az alsóbb osztályokban tanuljanak együtt a fiúk és lányok, a felsőbb osztályokban (a középiskola felső tagozatában) is csak a tananyag differenciálódása lehet akadálya a koedukációnak, és megszívelendő, hogy a leány kiméletre szorul ott is, ahol a fiúknál ilyesmire nem kell gondolni.

Külön tárgyalja a könyv a leánynevelés kérdéseit. S különösen kiemelendők Elly Ræthelnek a leánynevelés történetére vonatkozó fejtegetései. (II, 112—114.) Milyen óriási a különbség még a XVIII. század felfogása és az 1908. porosz új szervezeti szabályzat közt! Amott a *pour plaire*-ben jelölték meg a nőnevelés célját, itt meg már a reális irányt érvényesítették a pusztá erkölcsnek rovására.

Beható ismertetését olvassuk a továbbképző iskoláknak is. Irigylésreméltó, hatalmas közoktatási intézmény ez! Egész Németországban igen komolyan veszik ezt az iskolát, melyet birodalmi törvény szabályoz.

A gyermekeket kor és egyéni tehetségek szerint csoportosító mannheimi iskolarendszerről Dr. Sickinger írt lelkes ismertetést. Meg van arról győződve, hogy ez az új rendszer a természettörvény logikájának erejével fog győzedelmeskedni, mert hű a természethez,

Azonkívül a gyermek szépérzékének fejlesztéséről, az ifjúsági olvasmányokról, az abnormis gyermek neveléséről és még sok egyéb érdekes tárgyról esik szó ebben a kötetben, melynek értéke nem eredetiségében rejlik, hanem élvezetes előadásában és a pedagógiai irodalom felvetette modern kérdések gondos összefoglalásában.

Teveli Mihály.

★

Fontes Rerum Transylvanicarum (Erdélyi történeti források).

I. kötet: Az erdélyi jezsuiták levelezése és iratai a Báthoryak korában (1571—1613). Gyűjtötte és közrebocsátja dr. *Veress Endre*. I. 1571—1583. Hét hasonmással. Kolozsvár—Budapest 1911. n 8° XVI + 325 lap. Ára 10 kor.

Kolozsváron, dr. Veress Endre szerkesztésében nevezetes vállalat indult meg. 50 kötetben adja ki azt az anyagot, melyet Veress 20 év óta a M. T. Akadémia anyagi támogatásával magyar és külföldi levéltárakban a régi Erdély és Magyarország külföldi összeköttetéseire vonatkozóan egybegyűjtött. «Új anyagot akar nyújtani a történetírásnak.»

E vállalatról azért indokolt e helyen megemlékeznünk, mert ettől a magyar neveléstörténeti irodalomra is hasznot remélhetünk. Nemcsak általában, történeti kérdések megvilágításával, hanem épen iskola-történeti és művelődéstörténeti anyagával nagy segítsége lehet a XVI—XVII. századbeli erdélyi nevelés tanulmányozójának. Családi

oklevéltárak és házi krónikák, pápai nunciusi jelentések, itt járt idegenek útleírásai és hasonló iratok — melyeket az I. kötethez csatolt tervezet ígér — sokfelől világíthatnak rá eddig ismeretlen vonásokra. A római Collegium Germanicum erdély — és magyarországi tagjainak 1579—1912 közti időből, a paduai egyetem szintén erdély- és magyarországi tanulóinak pedig 1264—1837. összegyűjtött névsora és iratai mindenestől neveléstörténeti jelentőségűek.

Sok egyebet is tartalmaz, de e szempontból is nagyon nevezetes a most kiadott I. kötet, mely a nyomában következő öt kötettel együtt az erdélyi jezsuiták letelepedését és működését tárja fel. Az I. kötetben száz levél és irat van. Legnagyobb részt a jezsuita-rend római levéltárából s a Vatikán levéltárából és könyvtárából. A jegyzetekben több helyesbítés és összevetés van már közölt adatokkal. Az egész kiadás nagy gondosságot árul el. A jezsuiták iskoláiról, a kolozsvári collegium tanrendjéről, Leleszi István gyulafehérvári működéséről stb., szóval a jezsuitáknak Erdélyben töltött első éveiről számos becses és érdekes adat van a kötetben, melynek neveléstörténeti jelentőségét felesleges fejtegetnem. Tartalmát pedig itt nem kívánom részletezni.

Bizonyos, hogy a forrásokban való elmélyedésnek a mostani idő nem kedvez. A nevelés elméletében és a mai élet pedagógiai szükségleteiben olyan fontos és változatos újságok vannak, hogy az ezekben rejlő problémák szinte minden érdeklődést lekötnek. De nem kétséges, hogy újra elkövetkezik a történeti érdeklődés megerősödése és azt is reméljük, hogy a munkamegosztás ideje is beáll egyszer. Tehát a jövőre gondolva, tisztán a magunk neveléstörténeti nézőpontjából is örömmel kell fogadnunk e vállalatot, mely gyakorlott kézzel szerkesztve, szép kiállításban annak az eddig kevesektől művelt területnek feldolgozására újabb alapot nyújt. Veress Endre gyűjteménye a rendszeresen összeállított forrás érdemére és tekintélyére — az I. kötet tanúsága szerint — méltán törekszik. Kívánatos, hogy hatása az itt felölelt korra vonatkozó neveléstörténeti tanulmányokban is meglássék.

Imre Sándor.

★

Mikszáth Kálmán utolsó novellái. A tavaly elhunyt nagy írónak most jelent meg utolsó könyve: azoknak a novelláinak gyűjteménye, melyek élete utolsó éveiben különböző lapokban elszórva jelentek meg s most kerülnek először könyvalakban az olvasó elé *Tövishes látogatóban* címmel. Tizenhárom novella van a gyűjteményben és egy regénynek a töredéke. A novella mind valamennyi egy-egy remekműve Mikszáth novelláiról zsenijének, humora, megfigyelésének páratlan frissesége, előadásának gazdagsága és bája teljes mértékben érvé-